

УДК 355.1-057.36-057.75(477)

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ, ЗВІЛЬНЕНИХ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Полякова О. С.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри військового права
військово-юридичного факультету
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

Анотація: У статті досліджено сучасний стан пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби в Україні. Здійснено аналіз нормативно-правових актів, якими регулюється питання перерахунку пенсійного забезпечення. На підставі аналізу зроблено висновок про неузгодженість норм таких актів та необхідність обов'язкового приведення у відповідність положень, що стосуються перерахунку пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби в Україні.

Ключові слова: пенсійне забезпечення військовослужбовців, проходження військової служби, Збройні Сили України.

Аннотация: В статье исследуется современное состояние пенсионного обеспечения лиц, уволенных с военной службы в Украине. Осуществляется анализ нормативно-правовых актов, которыми регулируется вопрос перерасчета пенсионного обеспечения. На основании анализа сделан вывод о несогласованности норм указанных актов и необходимости обязательного приведения в соответствие положений, касающихся перерасчета пенсионного обеспечения лиц, уволенных с военной службы в Украине.

Ключевые слова: пенсионное обеспечение военнослужащих, прохождения военной службы, Вооруженные Силы Украины.

Annotation: This article examines the current state pension provision of persons discharged from military service in Ukraine. The analysis of legal acts, which regulate the issue of allocation of pension provision. On the basis of this analysis concluded that inconsistent standards of such acts and the need for harmonization of the provisions relating to the recalculation of pensions for persons discharged from military service in Ukraine.

Key words: pensions of servicemen, military service, the Armed Forces of Ukraine.

Для кожного громадянина стан грошового та соціального забезпечення відіграє важливу роль на шляху планування та організації професійної діяльності та повсякденного буття. Для гідного проживання та існування таке забезпечення повинно відповідати умовам теперішнього часу, реаліям фінансового ринку та фінансових послуг в орбіті кругообігу грошових коштів. Це стосується усіх без виключення громадян, незалежно від того до якої сфери належить їх трудова чи службова діяльність. Більш того, статтею 17 Конституції України встановлено, що держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їх сімей.

На сьогодні спеціального наукового дослідження, яке б було присвячено проблемі пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби в Україні, не існує. Мабуть це пов'язано з тим, що це питання досить вузьке та спеціальне, щоб виокремлювати його як тему дослідження. Однак окремі аспекти цієї проблематики затонули такими вченими як О.М. Бандурка, І.В. Бондаренко, О.М. Джузи, Н.П. Матюхіна, О.В. Петришин, П.М. Рабинович, О.Ф. Скакун, О.В. Тюріна, Ю.С. Шемшученко та ін. При обранні теми цієї статті нашу увагу привернули сучасний стан пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби України та законодавчі акти з цього питання, що ухвалені останнім часом.

Сьогодні грошове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України поступово змінюється шляхом підвищення розміру щомісячної премії. Згідно законодавства України, якщо проводиться підвищення грошового

забезпечення військовослужбовців, то також повинен підвищуватися розмір пенсійного забезпечення осіб, які вже звільнені з військової служби.

Перерахунок пенсійного забезпечення звільнених з військової служби осіб проводиться на підставі Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби і деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 року, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 13 лютого 2008 року та Постановою Правління Пенсійного фонду України «Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 30 січня 2007 року. Проте зазначені документи у сфері перерахунку пенсійного забезпечення звільнених з військової служби осіб мають суперечності та розбіжності.

Так, Преамбула Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби і деяких інших осіб» [1] установлює, що «держава гарантує гідне пенсійне забезпечення осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, шляхом встановлення їм пенсій не нижче прожиткового мінімуму, визначеного законом, перерахунок призначених пенсій у зв'язку із збільшенням рівня грошового забезпечення...».

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [2] перерахунок раніше призначених відповідно до

Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» пенсій проводиться у разі прийняття рішення Кабінетом Міністрів України про зміну розміру хоча б одного з видів грошового забезпечення для відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за Законом, або у зв'язку із введенням для них нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, установлених законодавством.

Водночас згідно з пунктами 23 та 24 Постанови Правління Пенсійного фонду України «Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [3], перерахунок раніше призначених пенсій проводиться органами, що призначають пенсії, в порядку, установленому статтею 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». Про виникнення підстав для проведення перерахунку пенсій згідно із вказаною статтею 63 зазначеного Закону уповноважені структурні підрозділи зобов'язані у п'ятиденний строк після прийняття відповідного нормативно-правового акта, на підставі якого змінюється хоча б один з видів грошового забезпечення для відповідних категорій осіб, або у зв'язку з уведенням для зазначених категорій військовослужбовців нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, установлених законодавством, повідомити про це орган, що призначає пенсії. Органи, що призначають пенсії, протягом п'яти робочих днів після надходження такого повідомлення подають до відповідних уповноважених структурних підрозділів списки осіб, яким необхідно провести перерахунок пенсії. Після одержання списків осіб уповноважені структурні підрозділи зазначають у них зміни розмірів грошового забезпечення для перерахунку раніше призначених пенсій і в п'ятиденний строк після надходження передають їх до відповідних органів, що призначають пенсії.

Таким чином, виходячи з наведених норм, Кабінет Міністрів України та Пенсійний фонд України діють у різнобій Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб», порушуючи його положення, зокрема статтю 63.

Адже не ухвалюючи рішення про підвищення премій, Кабінет Міністрів України посилається на те, що керівники державних органів мають право самостійно приймати рішення щодо встановлення розмірів щомісячних премій, а керівники державних органів, у свою чергу, ухвалюючи накази щодо підвищення премій, не подають їх на затвердження Міністерству юстиції України (мотивуючи таку бездіяльність тим, що потреби у цьому немає, оскільки такі накази не порушують права громадян). Внаслідок цього відповідні накази виконанню не підлягають, адже без реєстрації їх у Міністерстві

юстиції України вважати їх нормативно-правовими актами не можна.

Статтею 1² Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [4] установлено, що військовослужбовці користуються усіма правами і свободами людини та громадянина, гарантіями цих прав і свобод, закріпленими в Конституції України та законах України, з урахуванням особливостей, встановлених цим та іншими законами. У зв'язку з особливим характером військової служби, яка пов'язана із захистом Вітчизни, військовослужбовцям надаються визначені законом пільги, гарантії та компенсації. Крім того, статтею 2 цього ж Закону встановлено, що ніхто не вправі обмежувати військовослужбовців та членів їх сімей у правах і свободах, визначених законодавством України.

Деякими постановами Окружного адміністративного суду м. Києва позовні вимоги щодо перерахування пенсійного забезпечення у зв'язку з підвищенням розміру премій для військовослужбовців були задоволені (Постанови Суду № 9/97, 9/78). Але пенсіонерам, які звертаються до Пенсійного фонду України щодо перерахування пенсій, у більшості випадків відмовлено у цьому. Оскарження таких дій Пенсійного фонду України не завжди дає результат на користь громадян, хоча у таких випадках є безсумнівна наявність порушення прав військовослужбовців. Але виходячи з того, що такі звернення військовослужбовців до органів судової влади є не просто непоодинокими випадками, а вже набувають масового характеру, суди, останнім часом, починають більш ретельно розбиратися у зазначеному питанні та поряд із незадовільними, на користь військовослужбовців рішеннями, з'являються й задовільні.

Зрозуміло, що на сьогодні для пенсіонерів єдиний спосіб домогтися перерахунку пенсії – є судовий. Якщо розглянути підхід державних органів до різних категорій пенсіонерів при нарахуванні пенсії у зв'язку з утратою годувальника вочевидь привертає увагу дискримінація пенсіонерів-військовослужбовців.

Згідно зі статтею 36 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби й деяких інших осіб» [1] членам сімей військових пенсіонерів з утратою годувальника може бути призначена пенсія у розмірі 30-40% від пенсії годувальника. У той же час для членів сімей цивільних пенсіонерів така пенсія встановлюється у розмірі 50% від пенсії годувальника згідно зі статтею 37 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [5], а для членів сімей пенсіонерів-держслужбовців така пенсія встановлена у розмірі 70% від пенсії годувальника відповідно до статті 37 Закону України «Про державну службу» [6]. Вбачається, що на норму Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» про те, що «військова служба є державною службою особливого характеру» [7] державні органи влади не звертають уваги та не враховують при ухваленні відповідних рішень.

Згідно із Законом України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист»

[8], «держава гарантує кожному ветерану військової служби ... можливості в економічній, соціальній, політичній сферах..., а також надає різні види допомоги шляхом реалізації права на працю відповідно до рівня професійної підготовки та цільових програм соціальної адаптації», Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України від 24 березня 1999 року «держава гарантує військовослужбовцям та членам їх сімей соціальний і правовий захист відповідно до законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів», Указу Президента України «Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України» від 10 грудня 2008 року «Міністерство оборони України зобов'язується відповідно до законодавства забезпечити безоплатну соціальну і професійну адаптацію в разі звільнення з військової служби у зв'язку з скороченням штатів, або проведенням організаційних заходів, за станом здоров'я...».

Виходячи з вищевикладеного, ми пропонуємо в умовах сьогодення, коли з кожним днем дорожчають життєві показники, проводити індексацію пенсійного забезпечення у відповідності до підвищення тарифів на комунальні послуги, подорожчанням продуктів харчування та ін. Більш того, необхідно привести у відповідність норми нормативно-правових актів, що регулюють порядок перерахунку пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби, в яких детально прописати повноваження державних органів з цього приводу, їх взаємодію та порядок проведення перерахунку пенсій, а також установити відповідальність посадових осіб та державних органів щодо невиконання таких положень. Також потребує невідкладного вирішення питання медичного забезпечення ветеранів, інвалідів, пенсіонерів. Необхідна наявність грошової компенсації для

придбання ліків або створення державних медпунктів з обслуговування ветеранів, пенсіонерів, інвалідів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби і деяких інших осіб : Закон України від 9 квітня 1992 року № 2262-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 29. – Ст. 399.
2. Про затвердження Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2009 № 1372 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 99. – С. 29. – Ст. 3427.
3. Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»: Постанова Правління Пенсійного фонду України від 30 січня 2007 № 3-1 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 13. – С. 46. – Ст. 486.
4. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 15. – Ст. 190.
5. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09 липня 2003 № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49. – Ст. 376.
6. Про державну службу : Закон України від 16 грудня 1993 № 3723-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
7. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 березня 1992 № 2232-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 385.
8. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист від 24 березня 1998 № 203/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 40. – Ст. 249.